

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอพยุหะภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 2

**The school administration based on good governance
In payaggaphompisai district under mahasarakarm office
Of education primary education service area 2**

พระสมุห์วิเชียร จิตตสาโร,

เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส และ สุนทร สายคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phra Samuwichian Jittasaro,

Chao Athikan Boonchuay Chotivungso and Suthorn Saikham

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : watphosee2298@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสมและด้วยวิธีการ บุรณาการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล 2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล 3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า 1.1) การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมนั้น บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจและยึดหลักในกฎระเบียบด้านการบริหารตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด 1.2) การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมนั้น บุคลากรยึดมั่นในความถูกต้องและซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาในการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรมภายในสถานศึกษา 1.3) การประยุกต์ใช้หลักความโปร่งใส นั้นผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องโปร่งใส มีเอกสารหลักฐานชัดเจน ตรวจสอบได้และเป็นไปตามกฎระเบียบทางราชการภายในสถานศึกษา 1.4) การประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วม นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ในการปฏิบัติงานบริหารงานในสถานศึกษา 1.5) การประยุกต์ใช้หลักความรับผิดชอบนั้น บุคลากรทุกคนรับผิดชอบต่องานตามความรู้ความสามารถความถนัดและประสบการณ์มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่าง

ชัดเจนในสถานศึกษา 1.6) การประยุกต์ใช้หลักความคุ้มค่า นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาคิดและวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่องร่วมกับบุคลากรในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอ พยุหะภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยจัดทำโครงการและ กิจกรรมรองรับ มีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการ ที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา; หลักธรรมาภิบาล; การศึกษาประถมศึกษา

Abstracts

This research is a mixed methodology research. It is a combination of quantitative research methods. (Quantitative Research Methodology and Qualitative Research Methodology) is a combination of data levels by collecting qualitative data from interviews. And the quantitative method of collecting from the questionnaires Data were analyzed using descriptive analysis and statistical methods. The research findings were integrated according to the research objectives.

The results of the research showed that. 1) Educational administration according to the principles of good governance In basic education institutions Phayakkhaphum Phisai District Under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 2 found that 1.1) the application of the rule of law Personnel in educational institutions understand and strictly adhere to the rules of rule of law according to the rule of law.1.2) The application of that moral principle Personnel adhere to correctness and honesty in performing their work according to morality within the school. Personnel adhere to correctness and honesty in performing their work according to 1.3) How to apply the principle of transparency School administrators provide a committee to examine the operations with accuracy and transparency. With clear documents Checkable and in accordance with the government regulations within the school. 1.4) The application of the principle of participation School administrators encourage all personnel to Have participated in commenting In the performance of administrative work in educational institutions. 1.5) the application of the principle of responsibility All personnel are responsible for their work according to their knowledge, abilities, aptitudes and experience. 1.6) the application of the value principle School administrators think and plan to work continuously with personnel in the organization. In order to operate efficiently.

2) Compare the education administration according to the principles of good governance in the basic education institutions in Phayakkhaphum Phisai District. Under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office, Region 2, classified by position,

educational background and work experience. Found that the school administrators and teachers There were no significant differences in opinions.

3) Guidelines for promoting and developing educational institutions according to good governance principles, it was found that both administrators and teachers suggested that Should be practiced seriously until it is successful. By conducting projects and supporting activities Integrated operational planning That cover the entire organization To achieve efficiency and empirical effectiveness That can be seen as concrete.

Keywords: School Administration; Good Governance; Education Primary

บทนำ

สภาพของสังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามอิทธิพลของการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลง ต่อแบบแผนพฤติกรรมค่านิยมและทัศนคติ ของคนในชาติ ดังนั้นการศึกษานับว่าเป็นสิ่ง สำคัญมากของคนในปัจจุบันนี้ เพราะบุคคลที่ได้รับการศึกษา ย่อมนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้า ตัดสินใจ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบให้ประเทศไทย จำเป็นต้องเร่งการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้สามารถพัฒนาคน ให้มีคุณภาพและศักยภาพ อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง (พระมหา สุทัต สุทสฺสโน (นุราช), 2552 : 1)

ปัจจุบันนี้ การที่องค์กรหรือหน่วยงานใด ที่จะสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ สำหรับผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอันมาก เพราะ เป็นหัวหน้าของหน่วยงานที่ควบคุม ดูแล ดำเนินงาน ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและลุล่วงสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหาร หรือผู้นำ หรือผู้จัดองค์การ หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงาน ราชการ หรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาจะมีการพัฒนา ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการ เรียนการสอน และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในทุกด้าน เช่น ด้านวิชาการ และด้านคุณธรรม ซึ่งคุณภาพของผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ความพร้อมในการบริหารจัดการ ที่มีคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโดยจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ กระบวนการพัฒนาคุณภาพ และการ ควบคุมคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา (วีระยุทธ ขาตะกาญจน์, 2552 : 38)

การบริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นหลักชัยให้กับหน่วยงาน และเป็นดวงประทีป แก่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่หน้าเลื่อมใสศรัทธาของเพื่อนร่วมงาน หรือ

ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่ง ได้แก่ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กร ให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันปฏิบัติงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการ การศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลซึ่งหลักการดังกล่าวประกอบด้วยหลัก 6 ประการได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554 : 4-18)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปในปัจจุบัน และปัญหาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าสภาพปัญหาในปัจจุบันในด้านบทบาทผู้นำทางการศึกษาและครู ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุอาจมาจากการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย และมีข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้อให้ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทผู้นำได้เต็มที่ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งยังขาดความพร้อมหลายด้าน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากร ไม่มีคู่มือที่แน่นอนในการให้ปฏิบัติตาม จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการศึกษาวางแผน ในการบริหารสถานศึกษา จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาคู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล เอกสารนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีแนวทางการปฏิบัติงานกว้าง ๆ ไม่ชัดเจน ทั้งยังไม่มีกฎระเบียบแน่นอนว่าผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีบทบาทผู้นำทางการศึกษาควรมีบทบาทอย่างไร การวางแผนกลยุทธ์ควรใช้กระบวนการหรือขั้นตอนใดบ้าง และบทบาทผู้นำทางการศึกษากับการวางแผนกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างไร จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิด และนำไปใช้ไม่ประสบผลสำเร็จ มีผลเสียต่อสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งทำให้การพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวปฏิรูปการศึกษาหยุดชะงัก

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีจำนวน 70 แห่ง ว่าได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการบริหารสถานศึกษา โดยการยึด หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการสถานศึกษามากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างไร ทั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไป

บูรณาการใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 เพื่อประโยชน์แก่ทั้งตัวผู้บริหารสถานศึกษาเอง และสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ผู้บริหารปฏิบัติงานอยู่จะได้มีการพัฒนาทั้งระบบครบวงจรสร้างความมั่นใจแก่ผู้ให้บริการ คือ นักเรียนและผู้ปกครองสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
- 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม ระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการผสมในระดับข้อมูลด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และวิธีการเก็บรวบรวมเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และด้วยวิธีการทางสถิติ โดยสรุปผลการวิจัยสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และข้อมูลพื้นฐานของประชากรจากหลักฐานด้านสารสนเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

2.ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารในขั้นรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาประเด็นสร้างกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วจึงนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้จากการนำจำนวนประชากรมาเทียบตาราง

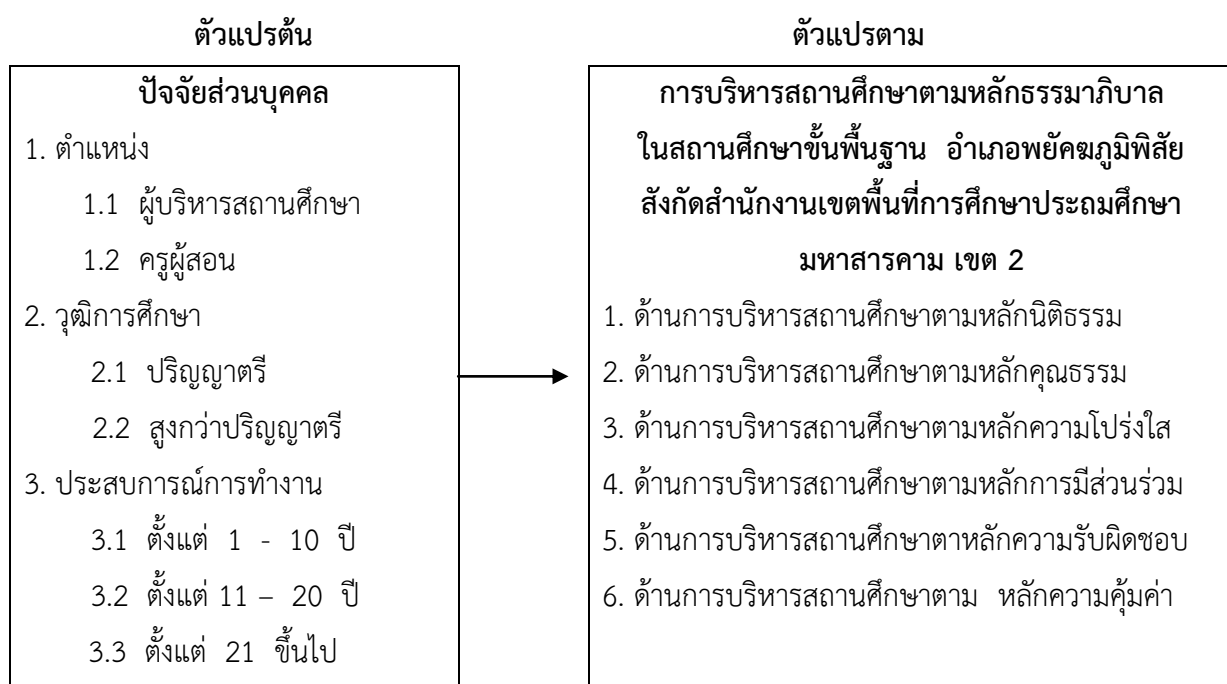
เครชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43) ได้จำนวน 225 คน คน เพื่อใช้
ตอบแบบสอบถาม และกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสัมภาษณ์โดยการสุ่มจับฉลากจำนวน 15 คน

3. ชี้นำเสนอข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่นำมาวิเคราะห์สรุปและนำเสนอเป็นผลงานวิจัย โดยสรุปผล
แบบสอบถามเป็นผลการวิจัยเชิงปริมาณสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบการบริหาร
สถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามตำแหน่ง, วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน และสรุปผล
แบบสัมภาษณ์เป็นผลการวิจัยเชิงคุณภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือการเสนอแนวทางในการส่งเสริม
และพัฒนา การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการเสนอเชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากขอบเขตด้าน
เนื้อหานำมาใช้เป็นกรอบการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พิจารณาโดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า

1.1) การประยุกต์ใช้หลักนิติธรรมนั้น บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจและยึดหลักในกฎระเบียบด้านการบริหารตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด

1.2) การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมนั้น บุคลากรยึดมั่นในความถูกต้องและซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมาในการปฏิบัติงานตามหลักคุณธรรมภายในสถานศึกษา

1.3) การประยุกต์ใช้หลักความโปร่งใส นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องโปร่งใส มีเอกสารหลักฐานชัดเจน ตรวจสอบได้และเป็นไปตามกฎระเบียบทางราชการภายในสถานศึกษา

1.4) การประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วม นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ในการปฏิบัติงานบริหารงานในสถานศึกษา

1.5) การประยุกต์ใช้หลักความรับผิดชอบนั้น บุคลากรทุกคนรับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถความถนัดและประสบการณ์มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในสถานศึกษา

1.6) การประยุกต์ใช้หลักความคุ้มค่า นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาคิดและวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่องร่วมกับบุคลากรในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับ มีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการ ที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยทำการอภิปรายผลการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามผลของการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ของประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือด้านการมีส่วนร่วม รองลงมาคือด้านคุณธรรม ด้านนิติธรรม ด้านการความโปร่งใส ด้านความรับผิดชอบ ตามลำดับ และส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านความคุ้มค่า สามารถนำเสนอตามลำดับผลของระดับการปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นว่า ต้องมีการดำเนินการโดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งในหน่วยงาน และนอกหน่วยงาน เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารงาน ได้ร่วมรับรู้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุนติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติงาน ตามสิ่งที่ตนเองได้ร่วมตัดสินใจนั้น เพราะการดำเนินการต่าง ๆ จำเป็นต้องมีภาคีเครือข่าย ช่วยในการตัดสินใจ หรือมีสิทธิ์ออกความคิดเห็นเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้โดยรอบด้าน ทุกมิติ และเที่ยงตรง หรือเกิดผลเสียน้อยที่สุด สอดคล้องกับสรุปผลพหุคำ กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับงานที่ตนได้รับมอบหมาย ทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในงานที่ตนได้รับมอบหมาย และพร้อมที่จะดำเนินการ ให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2) การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักคุณธรรมนั้น ผู้บริหารควรเป็นผู้มีเหตุ-มีผล ยึดมั่นและเชื่อถือในความถูกต้องดีงาม สนับสนุนการทำงานให้มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ เสียสละ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย สร้างทัศนคติด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตน มีจิตสาธารณะ ภายใต้ระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานนั้น ๆ สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึง หลักคุณธรรมว่า หมายถึง ความชอบธรรมในการใช้อำนาจการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยรณรงค์ให้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคม และสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัย

1.3) การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านนิติธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นว่า แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักนิติธรรม เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สมาชิกในหน่วยงานปฏิบัติเหมือนกัน เพื่อความสำเร็จขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นด้วยกัน ซึ่งต้องเน้นความถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานนั้น และต้องได้รับความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรด้วย หากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่เข้าใจ ต้องมีการอบรมหรือพูดคุยกันให้เข้าใจ และปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึง หลักนิติธรรมว่า การปกครองจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคน

เคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศ ต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

1.4) การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านการความโปร่งใส ในสถานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความเห็นว่าผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องมีการบริหารทุกเรื่องให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้จากทุกคนที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการประชุมชี้แจง วางแผน และมอบหมายงานผู้ปฏิบัติ ก่อนดำเนินงานทุกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจกันในองค์กร เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเปิดโอกาสให้ซักถาม อภิปรายแสดงความคิดเห็น ประชุมสรุป รายงานผล หากพบปัญหาช่วยกันหาแนวทางแก้ไข ควรมีการเปิดเผยข้อมูลและข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างถูกต้องตรงไปตรงมา บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารได้ถูกต้องและชัดเจน สอดคล้องกับสุวรรณ ทองคำได้กล่าวว่า ความโปร่งใสหมายถึงการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนได้เข้าถึงอย่างสะดวกและมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน

1.5) การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบ ในสถานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น มิใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันทำหน้าที่ของตนเองให้บกพร่องน้อยที่สุด การรู้จักและตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของตน มีความ ใส่ใจในปัญหาต่าง ๆ กระตือรือร้น เคารพสิทธิผู้อื่น กล้าแสดงออกในทาง ที่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและนักเรียน มุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ตามลักษณะการมอบหมายงานในแต่ละงาน ยอมรับผลดีและผลเสียจากการดำเนินงาน สามารถชี้แจงเหตุผล พร้อมแสดงข้อเท็จจริงและพร้อมรับการตรวจสอบจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ตามหลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความรับผิดชอบว่า จะต้องมีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สำนึกและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ใส่ใจและ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองตามบทบาทหน้าที่ ของโรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียนขั้นพื้นฐาน

1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Responsibility) องค์กรจะต้องกำหนดภารกิจของแต่ละฝ่ายอย่าง ชัดเจน รู้หน้าที่ของตนเองว่าจะทำอะไร และเข้าใจหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ยึดหลักความถูกต้องในการ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่เสมอ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน จะต้องมีความรู้สึกลอยใจเสมอว่า ภาระหน้าที่ที่จะต้องทำอะไรบ้าง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างถูกต้องต้องกำหนดภาระให้ชัดเจน จะทำงาน ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วยความโปร่งใส

2) ความรับผิดชอบต่อการทำใจและการทำตน (Accountability) จะต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ สำคัญรับผิดชอบอย่างแท้จริง มีความเข้าใจว่ามีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ใดบ้าง ในลักษณะใดแค่ไหน อย่างไรที่สำคัญต้องมีใจรักในหน้าที่ของตนอย่างแท้จริงและจริงใจมีหน้าที่รับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้

1.6) การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่า ในสถานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นว่า ควรมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ตามโครงการ/กิจกรรมให้เหมาะสม ใช้งบประมาณและบุคลากรในการปฏิบัติตามความจำเป็น และเหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกันนี้ต้องมีการวางแผนในการดำเนินงาน หรือจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่ากับงบประมาณ เวลา และวัสดุอุปกรณ์ที่เราต้องสูญเสียไป พร้อมทั้งประเมินผลความสมดุล และความลงตัวปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ไขให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับเกษม วัฒนชัย เสนอหลักความคุ้มค่าไว้ดังนี้ 1) การทำกิจการใด ต้องสร้างระบบมาตรฐานควบคู่กันไปให้มีการกำหนดระดับมาตรฐานที่จะไปถึง กำหนดวิธีปฏิบัติและสร้างคู่มือปฏิบัติ และวัดผลประเมินผลเป็นระยะ ผู้บริหารต้องนำหลักความคุ้มค่า ไปบริหารจัดการโดยมีการรณรงค์ให้บุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรช่วยกันประหยัด ใช่วัตถุต่างๆ อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์และมีคุณภาพรวมทั้งรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 2) การบริหารจัดการทุกด้านต้องยึดหลักประหยัดและหลักประสิทธิภาพ ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการบริหารจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างมีคุ้มค่าที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1 การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอพยุหะคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 นั้น ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นหลักการที่สำคัญ ควรมีการปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับอย่างเป็นรูปธรรม

2 ผลเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างไร เพราะว่าหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สามารถบูรณาการได้กับทุกกิจกรรม จึงเป็นหลักการที่สามารถนำมาประกอบเข้ากับแผนการดำเนินงานได้ทั้งองค์กร

3 แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ควรเป็นมีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการ ที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลไปปฏิบัติ

1 ควรมีการปฏิบัติอย่างจริงจังจนเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยจัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับอย่างเป็นรูปธรรม

2 ควรเป็นมีการวางแผนการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1 หลักธรรมาภิบาลบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

2 การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

3 การส่งเสริมและพัฒนาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

พระมหาสุทนต์ สุตสโน (นุราช). (2552). *ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

วีระยุทธ ขาตะกาญจน์. (2552). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2*. กรุงเทพมหานคร :พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.